

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET
FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Deres referanse
15/1053

Vår referanse
2015/592-2

Dato
8. juni 2015

Høring – NOU 2015: 4 Tap av norsk statsborgerskap

Utredningen foreslår å innføre tap av statsborgerskap som en mulig straffereaksjon ved domfellelse for enkelte straffebestemmelser med strafferamme 21 år eller mer.

Hovedtrekk og effekt

Det fremgår videre av utredningen at det er juridisk og politisk handlingsrom for en mer omfattende regel blant annet ved at flere straffebestemmelser blir omfattet. Utredningen går likevel imot å utnytte dette handlingsrommet fullt ut. Forslaget er i realiteten langt unna å utnytte det fulle handlingsrom. Særlig fordi det anbefales at det ikke gis regler om tap av statsborgerskap for tjenestegjøring i fremmed militær styrke som sådan. Videre fordi de tolker begrepet "nasjonens vitale interesser" snevert.

Ut fra mandatet jf side 1, oppdragsbeskrivelse til FFI og blant annet punkt 9.2.2 Kontekstens betydning, fremgår det at formålet med å innføre en ny regel om tap av statsborgerskap primært knytter seg til å avverge terror, særlig opp mot fremmedkriger-problematikken.

Det er Det nasjonale statsadvokatembetets oppfatning at utvalgets forslag til lovendring i realiteten vil ha liten virkning opp mot formålet om å avverge terror og ha en reduserende effekt på fremmedkriger-problematikken. Det er for eksempel ifølge forslaget, kun hovedbestemmelsen om terror (ny straffelov § 131) av terrorbestemmelsene som kan utløse tap av statsborgerskap. En rekke av fremmedkrigerne har sannsynligvis vært involvert i terrorhandlinger i utlandet, slik dette er definert i norsk strafferett. Dette er imidlertid i land hvor det nesten uten unntak foregår en væpnet konflikt som umuliggjør etterforskning på bakken i det aktuelle området. I overskuelig fremtid vil det derfor i de aller fleste saker ikke være mulig å samle bevis til å oppfylle strafferettens beviskrav.

Straffeloven § 147 d – ny straffelov § 136 a

Skal en regel om tap av statsborgerskap ha en virkning må flere terrorbestemmelser inngå som grunnlag, særlig viktig er det at nåværende straffelov § 147 d, ny straffelov § 136 a, inngår.

Det er mulig for norsk påtalemyndighet å bevise deltagelse i en terrororganisasjon også når terrororganisasjonen opererer i en væpnet konflikt. Det vises her til Oslo tingretts dom av 8. mai 2015 mot to personer for overtredelse av strl. § 147 d (14-175034MED-OTIR/08). De to ble funnet skyldige i å ha deltatt for ISIL i Syria (dommen er ikke rettskraftig). En annen sak med tilsvarende problematikk er berammet til å starte i Oslo tingrett den 22. juni 2015.

Postadresse:
Postboks 8044 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Brynsalléen 4
0667 OSLO

Telefon:
23 17 42 00
Mail :

Post.nasj.cmb@statsadvokatene.no

Telefax:
23 17 42 10

Rimelighetsbetraktninger om straffeloven § 147 d

Regelen vil kun få anvendelse på de med dobbelt statsborgerskap.

Det nasjonale statsadvokatembetet slutter seg videre til det utvalget sier på side 67 under punkt 9.2.4;

"Statsborgerskapet symboliserer lojalitet og tilhørighet til Norge. Det å delta i fremmed militær styrke eller skade landets vitale interesser er handlinger som bryter med samfunnskontrakten mellom stat og individ. Den alminnelige rettsfølelse kan tilsa at handlinger som strider så fundamentalt med tilliten i dette forholdet, bør lede til at norsk statsborgerskap går tapt. "

Å delta i en terrororganisasjon, særlig når terrororganisasjonen inkluderer Norge i sitt fiendebilde som ISIL og Al-Qaida, må anses som et eklatant brudd på samfunnskontrakten i Norge.

Det innebærer videre både å delta i en fremmed militær styrke og å skade landets vitale interesser.

Det er ikke urimelig at slike personer med dobbelt statsborgerskap mister sitt norske.

Det nasjonale statsadvokatembetet er ikke enig i utredningens fokusering på 21 års strafferamme vedrørende "skade landets vitale interesser" og mener at dette favner videre til også å innbefatte andre straffebestemmelser med lavere strafferamme som ivaretar viktige nasjonale interesser for eksempel i ny straffelov kap. 17 og 18. Det vises for eksempel til bestemmelsene om ulovlig etterretningsvirksomhet, både simpel og grov. Videre vises til bestemmelsene om terrorforbund og terrortrening, henholdsvis nåværende § 147 a fjerde ledd og § 147 c og ny § 133 og 136. Dette er for øvrig bestemmelser med omfattende metodepakker tilknyttet, noe som understreker alvoret selv om strafferammen ikke er 21 år.

De norske terrorbestemmelsene kommer ikke til anvendelse på handlinger eller deltagelse i statlige styrker i en væpnet konflikt.

Det er videre slik at domstolene i hvert enkelt tilfelle må vurdere rimeligheten av den påståtte straffereaksjon. At det er en adgang betyr ikke at det vil bli idømt.

Hensyn for og imot tap av statsborgerskap som reaksjon

I utredningen er det diskutert og vurdert en rekke hensyn for og imot å innføre tap av statsborgerskap som reaksjon. Flere av hensynene fremstår som rimelig usikre.

Det nasjonale statsadvokatembetet er generelt mer positiv enn utredningen. Vi vekter gjennomgående de positive hensynene mer og de negative mindre enn det utredningen gjør.

Det er for embetet utvilsomt at en fare for tap av statsborgerskap virker preventivt på enkelte av de som er i "fremmedkriger-miljøet" det vet vi på bakgrunn av samtaler fra blant annet kommunikasjonskontroll. Vi vurderer derfor denne effekten som sterkere enn det utredningen legger opp til. På den annen side er det selvsagt at terrorovertredelser i likhet med annen alvorlig kriminalitet, ikke lar seg fjerne fullstendig på grunn av straffebestemmelser og allmennpreventiv effekt.

Når det for eksempel i utredningen på side 11 sies ; "I noen grad kan det tenkes at regler om tap av statsborgerskap kan forhindre at personer som ønsker å utføre terroraksjoner ikke får innpass til landet, slik at man på den måten forhindrer terroraksjoner i Norge. Faren er imidlertid større for at personer som har mistet sitt statsborgerskap.....eller at de – etter utsendelse – vil utgjøre en økt fare for terror mot norske interesser i utlandet, både som et ledd i en hevnaksjon og fordi de er godt kjent med norske forhold og interesser".

Dette er synsing som Det nasjonale statsadvokatembetet er uenig i. Det gjelder særlig vektingen av argumentene.

Det er noe oppsiktsvekkende å hevde at Norge blir sikrere av å ha potensielle terrorister boende i Norge enn å få dem utvist/nekta innreise.

Den største faren for Norge i likhet med andre vestlige land ved fremmedkriger-problematikken er at de returnerer til Norge. Det kan være en fare for hevnaksjoner mot norske interesser i utlandet, men faren ved å la dem bevege seg fritt i vårt åpne samfunn er større. Det er begrenset hvor mange sikkerhetstjenesten kan følge til enhver tid. Det er risiko knyttet til andre enn fremmedkrigere også, men det endrer ikke konklusjonen.

I utlandet særlig i Afrika og Asia, vil norske interesser gjennomgående ha en langt høyere sikkerhetsbevissthet enn det sivile Norge.

Sikkerheten i Norge må ha høyeste prioritet og ikke svekkes på grunn av usikre mulige følger i utlandet mot norske interesser.

Konsekvenser ved tap av statsborgerskap

Vedørende konsekvenser ved tap av statsborgerskap er det viktig at man her ser på hvilke direkte følger tap av statsborgerskap får og ikke legger inn følger som er usikre.

Tap av statsborgerskap vil for eksempel i seg selv ikke være noe stort hinder for fortsatt familieliv i Norge. Derfor bør også momenter som familietilknytning ha mindre vekt ved tap av statsborgerskap. Hensynet til familieliv jf GrL § 102 og EMK artikkel 8 vil først og fremst inntre ved avgjørelse om utvisning, men det er en helt annen vurdering. Det er ingen selvfølge at tap av statsborgerskap medfører utvisning, noe utredningen også poengterer.

På side 65 er det en del antagelser og gjetninger vedørende hvilken negativ virkning tap av statsborgerskap vil ha på fremmedkrigere. Dette er meget usikkert. Disse personene vil i utgangspunktet være en klar sikkerhetsrisiko (særlig deltagere fra ISIL og Al Qaida grupperinger).

Tap av statsborgerskap som administrativ beslutning

I utredningen konkluderes det med at tap av statsborgerskap som følge av tjenestegjøring i fremmede militære styrker eller skade på nasjonens vitale interesser er å anse som straff etter EMK. Det kan være det er riktig, men tatt i betraktning at Storbritannia og Nederland jf side 56 er av en annen oppfatning virker konklusjonen for bastant.

Avslutning

Norske myndigheter kan ikke som utgangspunkt la være å komme med straff eller andre tiltak for grov kriminalitet, på grunn av risiko for gjengjeldelse. En skal være oppmerksom på det, men aldri la seg styre av det. Det er simpelthen for ettergivende.

Med hilsen

Jan F. Glent
Embetsleder